

Index över länders **regelverk** och **institutioner** – hur internationella jämförelser kan användas och tolkas

Ett lands institutioner har en avgörande betydelse för den ekonomiska utvecklingen. Genom att konstruera olika typer av index försöker man därför att mäta kvaliteten på länders regelverk och institutioner. I den här rapporten gör Tillväxtanalys en fördjupad analys av några av dessa index.

Dnr: 2013/032
Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
Studentplan 3, 831 40 Östersund
Telefon: 010-447 44 00
Telefax: 010-447 44 01
E-post: info@tillvaxtanalys.se
www.tillvaxtanalys.se

För ytterligare information, kontakta Björn Falkenhall
Telefon: 010-447 44 33
E-post: bjorn.falkenhall@tillvaxtanalys.se

Förord

Det råder i dag mer eller mindre enighet om att ett lands institutioner – dess spelregler – har en avgörande betydelse för den ekonomiska utvecklingen. Följaktligen görs det försök att mäta kvaliteten på länders regelverk och institutioner genom att konstruera olika typer av index, vilka bland annat används som riktmärken i internationella jämförelser och som underlag för den ekonomisk-politiska diskussionen. Tillväxtanalys har haft i uppdrag av regeringen att under år 2013 göra en fortsatt och fördjupad analys av några av dessa index.

Denna studie fokuserar på vad som mäts i indexen, viktningen av olika dimensioner samt tillförlitligheten och kvaliteten. Studien syftar till att föra ett resonemang kring hur indexen bör tolkas och hur de kan utnyttjas som vägledning för utformningen av den nationella tillväxtpolitiken. Vidare studeras Sveriges position och utveckling över tid i undersökta index och olika dimensioner av dessa.

Rapporten har författats av Björn Falkenhall. Karolina Henningsson har bidragit med arbete, och värdefulla synpunkter har lämnats av Dan Johansson, professor vid Örebro universitet och HUI Research, samt Tomas Lööv vid Näringslivets Regelnämnd (NNR).

Östersund, december 2013

Dan Hjalmarsson
Generaldirektör
Tillväxtanalys

Innehåll

Sammanfattning	6
Summary	9
1 Bakgrund och genomförande	12
1.1 Bakgrund	12
1.2 Tillväxtanalys uppdrag och genomförande	13
1.3 Disposition.....	13
2 Ekonomisk frihet.....	14
2.1 Beskrivning och utveckling av ekonomiskt frihetsindex	14
2.2 Sveriges utveckling i ekonomisk frihet.....	15
3 Regleringar av produkt-, tjänste- och arbetsmarknader	17
3.1 OECD:s indikator för produktmarknadsregleringar och regleringar av tjänstemarknader.....	17
3.2 Sveriges utveckling för regleringar av produkt- och tjänstemarknader	18
3.3 OECD:s indikator för arbetsmarknadsregleringar.....	22
3.4 Sveriges utveckling för arbetsmarknadsregleringar.....	22
4 Kostnaderna för att driva företag.....	24
4.1 Beskrivning av Världsbankens index över kostnaderna för att driva företag	24
4.2 Sveriges utveckling av kostnaderna för att driva företag	25
5 Avslutande kommentarer	27
5.1 Slutsatser kring de olika indexen och hur de kan användas.....	27
5.2 Sveriges utveckling och förbättringsområden.....	28
5.3 Internationella index ett värdefullt underlag för prioriteringar	30
5.4 Förslag på vidare studier.....	31
Referenser.....	32

Sammanfattning

Bakgrund

Det råder i dag konsensus om att ett lands institutioner – dess spelregler – har en avgörande betydelse för den ekonomiska utvecklingen. Följaktligen görs det försök att mäta kvaliteten på länders regelverk och institutioner genom att konstruera olika typer av index, vilka bland annat används som riktmärke i internationella jämförelser och som underlag för den ekonomisk-politiska diskussionen. Indexen kan sägas mäta olika dimensioner av företagandets villkor, förekomsten av regleringar och graden av marknadsekonomi – med andra ord företagsklimatet i vid bemärkelse. Tillväxtanalys har haft i uppdrag av regeringen att under år 2013 göra en fortsatt och fördjupad analys av följande index: Ekonomiskt frihetsindex (EFW), som har utvecklats av Fraser Institute, Världsbankens index över kostnaderna för att driva företag (CDB) samt OECD:s indikatorer för produktmarknadsregleringar (PMR) och arbetsmarknadsregleringar (EPL).

Denna studie fokuserar på vad som mäts i indexen, vad de täcker, viktningen av olika dimensioner samt tillförlitligheten och kvaliteten. Studien syftar till att föra ett resonemang kring hur indexen bör tolkas och i vilken utsträckning internationella jämförelser av detta slag kan utnyttjas som underlag och vägledning för utformningen av den nationella tillväxtpolitiken. Vidare studeras Sveriges position eller rangordning i de nämnda indexen över tid, en analys som syftar till att identifiera svenska styrke- och förbättringsområden och om möjligt försöka att spåra utvecklingen till åtgärder eller reformer som har genomförts under de två senaste årtiondena.

Internationella index utgör ett värdefullt underlag för politikutformning

De kompositindex som behandlas i denna rapport bedöms vara de mest tillförlitliga och utvecklade måtten på graden av marknadsekonomi, kvaliteten på ett lands institutioner, förekomsten av ekonomiska regleringar och olika dimensioner av företagandets villkor. De bygger alla i stor utsträckning på transparenta, faktabaserade och jämförbara mått. Indexen utgör därför ett värdefullt underlag för att göra prioriteringar och avgränsa inriktningen på arbetet med tillväxtfrämjande reformer på nationell nivå. Att mäta framsteg i struktur-reformer är avgörande för att kunna formulera policyrekommendationer.

Vid användandet av de berörda indexen rekommenderas att det inte är tillräckligt att studera de övergripande, sammanvägda indikatorerna. Man bör även göra en analys av olika underliggande dimensioner eller delindikatorer. När det gäller CDB-indexet bör rangordning undvikas, eftersom den inte säger något om hur stort avståndet är mellan de rangordnade länderna. Ett mer användbart sätt att mäta är i stället att utgå ifrån det procentuella avståndet till ett topprankat land (*Distance to frontier*). Vidare bör mindre skillnader eller förändringar inte tillmätas någon större betydelse eftersom det är svåra företeelser att fånga.

Det kan vidare noteras att indexen genomgående använder lika vikt för ingående komponenter eller delindikatorer vid sammanvägningen till det övergripande indexet. Undantaget är LMR-indikatorn, där viktningen baseras på delindikatorernas relativa betydelse när företag fattar beslut om att anställa eller avskeda personal.

Det är slutligen inte möjligt att säga att något av indexen är bättre eller mer tillförlitligt än de andra. De belyser olika aspekter och har alla sina förtjänster. EFW-indexet är bredast

och belyser graden av ekonomisk frihet i en ekonomi. Det innefattar regleringar, frihandel, institutionella ramvillkor såsom skydd av äganderätter och rättssystemets oberoende, makroekonomiska indikatorer samt statens storlek. OECD:s PMR-indikator mäter i vilken utsträckning regleringar främjar eller hämmar konkurrens. Indikatorn har utvecklats och är nu integrerad med bland annat indikatorer för vissa tjänstenärningar, vilket gör den mer heltäckande. Den belyser därmed också att skillnader i utvecklingen över tid och mellan länder i stor utsträckning beror på sektorsspecifika regleringar. OECD:s LMR-indikator är den mest heltäckande indikatorn för arbetsmarknadsregleringar. Världsbankens index CDB mäter kostnaderna och regelbördan för ett medelstort aktiebolag under hela dess livscykel, från uppstart till avveckling. Det är därmed något smalare, men det använder en väl utvecklad metodik. Det bör slutligen framhållas att korrelationen mellan de olika indexen är hög, även om uppbyggnaden och vad de mäter skiljer sig åt.

Sveriges utveckling

Genomgången av de olika indexen visar att Sverige har genomfört flera strukturreformer och ligger mycket bra till i de flesta avseenden. Då tidigare strukturreformer i många avseenden bedöms som framgångsrika, kan Sverige fortsätta med ytterligare reformer, givet mål om högre tillväxt och ökad sysselsättning. Det kan finnas en motsättning mellan dessa ambitioner och andra mål, men denna rapport tar sin utgångspunkt i nämnda index som identifierar områden som bedöms ha betydelse för ekonomisk tillväxt.

Reformerna har inneburit att den ekonomiska friheten, såsom den mäts i EFW-indexet, har ökat betydligt över tid. Två svenska styrkeområden som utmärker sig är *Legalt system* och *Stabilt penningvärde*. Förbättringen inom det sistnämnda området kan till stor del tillskrivas införandet av inflationsmål och en norm för prisstabilitet år 1993. Området *Regleringar* i EFW-indexet har förbättrats kraftigt under perioden 1995–2011, och Sverige rangordnas på tionde plats i denna dimension år 2011. Det är särskilt inom delområdet *Arbetsmarknadsregleringar* som förbättringar har skett. Av tradition ligger Sverige bra till på området *Frihandel*. Det femte området, som till stor del drar ned Sveriges totala placering, är *Statens storlek*. Höga marginalsatser på arbetsinkomster i internationell jämförelse (56 respektive 67 procent när arbetsgivaravgifter inkluderas) bidrar till ett lågt värde för detta område.

Enligt OECD:s PMR-indikator har Sverige låga barriärer för entreprenörskap i jämförelse med övriga OECD-länder. När det gäller tjänstesektorerna (detaljhandel och professionella tjänster) har Sverige minst regleringar av samtliga OECD-länder. Barriärerna för handel och direktinvesteringar är låga i Sverige, liksom i flertalet OECD-länder. Under perioden 1998–2008 har utvecklingen för Sverige inneburit en liberalisering för 13 av totalt 18 dimensioner. Omfattningen av offentligt ägda företag och direkt statlig kontroll över företag har däremot ökat sedan år 1998.

Enligt OECD:s LMR-indikator var anställningsskyddet för temporärt anställda mycket strikt fram till år 1990, men reglerna för tidsbegränsade anställningar har sedan dess gradvis mjukats upp. Två reformer som har haft betydelse för denna utveckling är dels att bemanningsföretag blir tillåtna år 1993, dels att möjligheten till så kallad allmän visstidsanställning under maximalt 24 månader införs år 2007. Striktheten i anställningsskyddet för tillsvidareanställda är däremot i princip oförändrad under perioden.

I de internationella jämförelserna framgår det tydligt att Sveriges förbättringsområden främst är höga marginalsatser på arbete, offentligt ägande av företag, särskilt inom nätverkssektorerna, och strikt reglering av tillsvidareanställningar. När det gäller kostnaderna

för att driva företag finns den största förbättringspotentialen inom områdena *Investerarskydd*, *Finansiering*, *Kontrakt*, *Avveckling (Insolvens)* och *Skatteregelbördan*, där avståndet till ett topprankat land är cirka 20 procentenheter eller mer, trots förbättringar som återställandet av förmånsrättsreformen och stärkt skydd för prioriterade fordringsägare år 2009 samt stärkt skydd för minoritetsintressen år 2010. Däremot är regelkrånget förhållandevis litet i övriga fem dimensioner. En rekommendation för arbetet med regelförenkling är därför att fokus mer bör ligga på de områden där avståndet till ett topprankat land är som störst. Om förbättringar sker i de förstnämnda fem dimensionerna, kan det samtidigt påverka det övergripande indexet mer, eftersom utrymmet för förbättringar är större. Det är dock effektiva och ändamålsenliga regler som bör eftersträvas och inte högst rangordning i index.

Summary

Background

There is a consensus today that a country's institutions – its rules of play – are of crucial importance for its economic development. Attempts are therefore being made to measure the quality of countries' regulatory frameworks and institutions by drawing up various types of index that are among other things used as benchmarks in international comparisons and as bases for the economic debate. The index can be said to measure different dimensions of the conditions of enterprise, the existence of regulations and the degree of market economy; in other words the business climate in a broad sense. Growth Analysis was commissioned by the government to continue and deepen its analysis of the following indexes in 2013: The Economic Freedom of the World index (EFW), developed by the Fraser Institute, the World Bank's Cost-of-Doing-Business index (CDB) and the OECD's indicators of product market regulations (PMR) and employment protection legislation (EPL).

The present study focuses on what the indexes measure, what they cover, the weighting of different dimensions, and their reliability and quality. The aim of the study is to discuss how the indexes should be interpreted and to what extent international comparisons of this kind can be used as bases and guidance for drawing up the national growth policy. Sweden's position, or ranking, in the indexes listed above over time is also studied, the aim of the analysis being to identify Sweden's areas of strength and improvement potential and if possible try to trace development to measures or reforms carried out over the past two decades.

International indexes constitute a valuable basis for policy shaping

The composite indexes dealt with in the report are considered to be the most reliable and well developed measures of the degree of market economy, the quality of a country's institutions, the existence of economic regulation and various dimensions of the conditions for enterprise. They are all to a great extent based on transparent, fact-based, comparable measures and therefore constitute a valuable foundation for setting priorities and delimiting the focus of the work done on growth-promoting reforms at national level. Measuring progress on structural reforms is crucial to being able to formulate policy recommendations.

When using the indexes, it is recommended that it is not sufficient to merely study the overall, total appraisals provided by the indicators. Various underlying dimensions or sub-indicators should also be analysed. As regards the CDB, ranking should be avoided since it does not say anything about the distance between the ranked countries. It is therefore more useful to look at the percentage distance to the top-ranked country (distance to frontier). Nor should too much importance be attached to minor differences or changes since these are difficult phenomena to capture.

It is also worth noting that all the indexes use the same weighting as regards included components or sub-indicators when weighed together into the overall index. The exception is the LMR indicator, where the weighting is based on the sub-indicators' relative importance when companies decide to employ or dismiss personnel.

Ultimately, it is not possible to say that any of the indexes are better or more reliable than the others. They illustrate different aspects and all have their own merits. The EFW index

is the broadest and describes the degree of economic freedom in an economy. It comprises regulation, free trade, institutional framework conditions such as protection of rights of ownership and the legal system's independence, macro-economic indicators and the size of the state. The OECD's PMR indicator measures the extent to which regulation promotes or inhibits competition. The indicator has been developed and is now integrated with, among other things, indicators of certain service industries, which gives it greater coverage. It thereby also illustrates the fact that differences in development over time and between countries is to a great degree dependent on sector-specific forms of regulation. The OECD's LMR indicator is the most comprehensive indicator of labour market regulation. The World Bank's CDB index measures costs and the regulatory burden for a medium-size limited liability company over its entire life cycle from start-up to liquidation. It is thus slightly narrower but uses a well developed methodology. In conclusion it should be emphasised that the correlation between the different indexes is high, even though their structures and what they measure differ.

Sweden's development

The review of the various indexes shows that Sweden has implemented several structural reforms and is in a very good position in most respects. As earlier structural reforms are considered to have been successful in many respects, Sweden can continue with further reforms, given the goals of higher growth and increased employment. These ambitions and other goals may conflict, but the present report has its starting point in the indexes listed above that identify areas that are considered to be of importance for economic growth.

The reforms have meant that economic freedom as measured using the EFW index has increased significantly over time. Two areas of strength in Sweden are in particular the legal system and sound money. The improvement in the latter area can be largely attributed to the introduction of inflation targets and a norm for price stability in 1993. The area of regulation in the EFW index has improved significantly between 1995 and 2011 and Sweden was ranked tenth in this dimension in 2011. It is in particular in the area of labour market regulation that improvements have taken place. Sweden has by tradition a good position as regards the area of free trade. The fifth area, and the one that is largely responsible for lowering Sweden's overall ranking, is the size of the state. High marginal tax rates on income from work in an international comparison (56% and 67% when payroll taxes are included) contribute to a low value in this area.

According to the OECD's PMR indicator Sweden has low barriers to entrepreneurship in comparison with other OECD countries. Regarding the service sectors (the retail trade and professional services), Sweden has the least regulation of all OECD countries. Like most OECD countries, Sweden has low barriers to trade and direct investments. Between 1998 and 2008, Sweden's development has meant a liberalisation in 13 out of the total of 18 dimensions. The number of publicly owned companies and the extent of direct state control of companies, however, have increased since 1998.

According to the OECD's LMR indicator, security of employment for temporary employees was very strict until 1990, but the rules governing time-limited employment have been gradually relaxed since then. Two reforms of importance to this development are that staffing companies were permitted as of 1993 and that the possibility for so-called general employment on a temporary basis was introduced in 2007. The stringency concerning security of employment for permanent employees, on the other hand, has remained largely unchanged over the period.

The international comparisons tell us quite clearly that Sweden's areas for improvement are principally high marginal tax rates on income from work, public ownership of companies particularly in the network sectors, and strict regulation of permanent employment. Regarding the costs involved in running a company, the greatest improvement potential can be found in the areas of investor protection, financing, contracts, liquidation (insolvency), and the administrative burden of the tax system, where the distance to frontier is approximately 20 percentage points or more. This is in spite of the improvements such as the restoration of the preferential right reform and strengthened protection for prioritised creditors in 2009 and strengthened protection for minority interests in 2010. There is on the other hand relatively light regulatory burden in the other five dimensions. One recommendation concerning regulatory reform is therefore that the focus should be more on areas where the distance to the top-ranked country is greatest. If improvements are made in the first five dimensions, this may at the same time have greater impact on the overall index since the scope for improvement is greater, even if the goal is effective and expedient rules rather than top ranking in the index.

1 Bakgrund och genomförande

1.1 Bakgrund

Det råder i dag konsensus om att ett lands institutioner – dess spelregler – har en avgörande betydelse för den ekonomiska utvecklingen (North och Thomas 1973, Rosenberg och Birdzell 1986, Mokyr 1990, Berggren 2003, Rodrik m.fl. 2004, Acemoglu m.fl. 2005). Följaktligen görs det försök att mäta kvaliteten på länders regelverk och institutioner genom att konstruera olika typer av index, vilka bland annat används som riktmärken i internationella jämförelser och som underlag för den ekonomisk-politiska diskussionen. Indexen ses ofta även som indikatorer på företagsklimat och konkurrenskraft.

En väl fungerande ekonomi förutsätter en viss uppsättning av institutioner. Den privata äganderätten, inklusive de grundläggande ekonomiska friheterna förfoganderätt, rätt att ingå kontrakt och rätt till tillgångars avkastning, framhålls som den kanske mest fundamentala institutionen (Cooter och Ulen 2012). Det finns starkt empiriskt stöd för att dessa rättigheter är avgörande för ekonomisk utveckling (Berggren och Karlson 2005). Annorlunda uttryckt leder spelregler av detta slag till en effektiv resursallokering och en ökad samhällsnytta. Institutionerna kan vara av såväl formell, exempelvis lagar och regleringar, som informell karaktär, exempelvis normer. Lagar och regleringar utformas och stiftas av politiska beslutsfattare och tilldrar sig därför särskilt intresse från ”den politiska sfären”. Men trots att lagar och regleringar behövs för en dynamisk och växande ekonomi kan de även, om de utformas mindre ändamålsenligt eller om de blir för omfattande, ge upphov till samhällsekonomiska kostnader, exempelvis höga transaktionskostnader med välfärdsluster som följd (Tillväxtanalys 2010).

I många länder pågår det därför ett arbete med att systematiskt reformera regelverk och institutioner för att ge bättre förutsättningar för entreprenörskap och växande företag. Ett verktyg i detta arbete är internationella jämförelser av företagandets förutsättningar baserade på olika index. En orsak till utvecklingen av indexen är en ambition att bättre förstå vilka institutioner som är viktiga för olika utfallsvariabler, storleken på deras inflytande och betydelsen av interaktionen mellan olika variabler genom fördjupad empirisk analys. Bland annat har indexen använts för att skatta olika institutioners betydelse för tillväxt, sysselsättning, nyföretagande och produktivitet.

Tillväxtanalys hade under år 2012 i uppdrag av regeringen att undersöka inom vilka regelområden tillväxthämmande faktorer för små och medelstora företag kan finnas. Uppdraget redovisades i rapporten *Regelbörda och växande företag – Sverige i internationell jämförelse* (Tillväxtanalys 2012a). Studien baserades huvudsakligen på en analys av ekonomisk forskning och internationella komparationer och index som Världsbankens index *Cost of Doing Business* (CDB), OECD:s indikatorer för produktmarknadsregleringar (*Product Market Regulation*, PMR) och arbetsmarknadsregleringar (*Employment Protection Legislation*, EPL) samt ett bredare index över ekonomisk frihet, *Index of Economic Freedom* (IEF), som har utvecklats av Heritage Foundation. Dessa index kan sägas mäta olika dimensioner av företagandets villkor, förekomsten av regleringar och graden av marknads ekonomi.

Enligt rapporten faller Sverige väl ut i en internationell jämförelse, se vidare Falkenhall och Johansson 2013. Förutsättningarna för entreprenörskap och växande företag är goda i Sverige – bland de bästa i världen. Sverige har genomfört flera tillväxtfrämjande strukturreformer de senaste decennierna, exempelvis avreglerat finans- och kapitalmarknaderna,

sänkt och avskaffat skatter samt öppnat upp marknader för inhemsk konkurrens och internationell handel. Detta har också betalat sig i form av en högre ekonomisk tillväxt och en stabilare ekonomi jämfört med flertalet OECD-länder.

Enligt de internationella jämförelserna är det främst inom tre områden som Sverige avviker negativt och där reformer skulle kunna underlätta för entreprenörer och växande företag. Sverige har omfattande statlig inblandning i det ekonomiska livet (Offentligt ägande av företag), höga inkomst- och kapitalsskatter samt en strikt arbetsmarknadslagstiftning för tillsvidareanställningar.

1.2 Tillväxtanalys uppdrag och genomförande

Tillväxtanalys har haft i uppdrag av regeringen att under år 2013 göra en fortsatt och fördjupad analys utifrån det arbete som har utförts under föregående år. Tillväxtanalys tar i analysen sin utgångspunkt främst i de ovan nämnda indexen, med undantag för IEF-indexet som ersätts av ett snarlikt index som mäter ekonomisk frihet *Economic Freedom of the World Index* (EFW), som har utvecklats av Fraser Institute. Denna studie fokuserar på vad som mäts i indexen, vad de täcker, viktningen av olika dimensioner samt tillförlitligheten och kvaliteten. Studien syftar till att föra ett resonemang kring hur indexen bör tolkas och i vilken utsträckning internationella jämförelser av detta slag kan utnyttjas som underlag och vägledning för utformningen av den nationella tillväxtpolitiken.

Vidare studeras Sveriges position eller rangordning i nämnda index över tid, en analys som syftar till att identifiera svenska styrke- och förbättringsområden och om möjligt försöka att spåra utvecklingen till åtgärder eller reformer som har genomförts under de två senaste årtiondena. Slutligen görs en analys av de två utmärkande områdena som anges ovan: Arbetsmarknadslagstiftning och Offentligt ägande av företag. Analysen kommer att i huvudsak vara deskriptiv och utgå dels från befintliga studier och forskning som har legat till grund för konstruktionen och utvecklingen av ovan nämnda index och dess indikatorer, dels från empiriskt inriktade studier som har utnyttjat dessa index.

1.3 Disposition

Rapporten inleds med en diskussion kring begreppet ekonomisk frihet och hur detta mäts i EFW-indexet samt Sveriges utveckling i detta avseende (se kapitel 2). I kapitel 3 beskrivs utvecklingen av OECD:s indikatorer för regleringar av produkt- och tjänstemarknader (PMR) liksom indikatorer för arbetsmarknadsregleringar (EPL). Sveriges utveckling när det gäller förekomsten av regleringar av dessa marknader analyseras med särskilt fokus på offentligt ägande och arbetsmarknadsregleringar. Kostnaderna för att driva företag och hur detta mäts i Världsbankens index *Cost of Doing Business* (CDB) belyses i kapitel 4, som även innefattar en analys av Sveriges utveckling över tid. Slutligen förs i kapitel 5 en diskussion om hur de olika indexen kan användas och ge vägledning för prioriteringar samt om svenska styrke- och förbättringsområden.

2 Ekonomisk frihet

2.1 Beskrivning och utveckling av ekonomiskt frihetsindex

Ekonomisk frihet är ett sammanfattande begrepp som beskriver graden av marknads-ekonomi, det vill säga möjligheten att ingå fria kontrakt inom ramen för ett stabilt och förutsägbart rättssystem som upprätthåller avtal och skyddar egendom, med en begränsad grad av interventionism i form av statligt ägande, regleringar och skatter (Berggren 2003).

Indexet *Economic Freedom of the World* (EFW) mäter i vilken omfattning ett lands politik och institutioner understödjer ekonomisk frihet. Nyckelkomponenterna i ekonomisk frihet är personliga val, frivilligt utbyte, frihet att konkurrera samt skydd av person och egendom. Indexet består av fem områden: Statens storlek (*Size of Government*), Legalt system och skydd av äganderätter (*Legal System and Property Rights*), Stabilt penningvärde (*Sound money*), Frihet för internationell handel (*Freedom to Trade Internationally*) samt Regleringar av företag, finans- och arbetsmarknader (*Regulation*), (se tabell 1). EFW-indexet har bedömt graden av ekonomisk frihet i mer än 100 länder sedan år 1996, men den ursprungliga publikationen täckte vart femte år under perioden 1975–1995. Det möjliggör analyser av förändringar i ekonomisk frihet under en betydligt längre tidsperiod än det snarlika *Index of Economic Freedom* (IEF), som har utvecklats av Heritage Foundation (Gwartney & Lawson 2003).

En grundtanke bakom utvecklandet av EFW-indexet är att det så långt som möjligt ska baseras på objektiva kvantifierbara data, som exempelvis skattesatser, och transparenta procedurer. Indexet baseras på 24 komponenter och ett antal underliggande delkomponenter (se tabell 1). Indexskalan går från noll till tio, där tio indikerar högst ekonomisk frihet. I början av 2000-talet utvecklades indexet för att även täcka in aspekter som i vilken utsträckning ett lands legala system är opartiskt och understödjer ekonomisk frihet, vilket är svårt att kvantifiera. Kompletterande data hämtas i denna del från bedömningar i undersökningar som *Global Competitiveness Report* (GCR) och *International Risk Guide* (IRG). Detsamma gäller för området Regleringar, där GCR-undersökningen bidrar med flera variabler (Gwartney & Lawson 2003).

Sammanvägningen i EFW-indexet av såväl enskilda komponenter som områden baseras på lika vikt. Korrelationskoefficienterna för rangordningen av områdena 2 till 5 är alla positiva och relativt höga (se tabell 1).¹ Den sammanvägda rangordningen blir därför inte särskilt känslig för förändringar i relativa vikter för dessa områden. Däremot har viktningen av område 1 (Statens storlek) större betydelse för det sammanvägda indexet och enskilda länders placering, eftersom rangordningen i denna dimension är svagt korrelerad med övriga områden. Upphovsmännen betonar slutligen att något så komplext som ekonomisk frihet är svårt att mäta med precision, varför små skillnader mellan länder och i rangordning inte ska tillmätas så stor betydelse (Gwartney & Lawson 2003).

Den kritik som kan riktas mot indexet kan sammanfattas i tre frågeställningar: vilka element eller dimensioner som ska beaktas, hur dessa ska kvantifieras och hur aggregeringen av de enskilda komponenterna ska ske för att konstruera ett övergripande index. De Haan m.fl. (2006) anser att det finns anledning att ifrågasätta EFW-indexet i alla dessa aspekter, men deras slutsats är ändå att indexet både är tillförlitligt och användbart. Vidare gör kon-

¹ Dessa fyra områden är *Legal System and Property Rights*, *Sound Money*, *Freedom to Trade Internationally* and *Regulation*. Se även tabell 1.

struktionen av indexet det möjligt att analysera olika kategorier och variabler separat för att kunna identifiera avgörande bestämningsfaktorer.

2.2 Sveriges utveckling i ekonomisk frihet

Utvecklingen för Sverige enligt EFW-indexet mellan åren 1990 och 2011 framgår av Tabell 1. Det bör observeras att ett högre värde innebär en högre grad av ekonomisk frihet. Det sammanvägda totalindexet har förbättrats något för Sverige jämfört med år 1990, även om placeringen i rangordningen är densamma (21). Det område som till stor del drar ned Sveriges totala placering är området Statens storlek, även om indexvärdet har förbättrats till följd av främst minskade transfereringar och subventioner. Höga marginalskatter på arbetsinkomster (56 respektive 67 procent när arbetsgivaravgifter inkluderas) ger det låga värdet 1,0 för denna komponent (1D). Som en jämförelse tilldelas Spanien indexvärdet 6,0 utifrån en högsta marginalskatt på 45 procent.² När det gäller detta område kan det noteras att ett land inte behöver vara en nattväktarstat för att anses ha en relativt hög grad av ekonomisk frihet, utan det är marginalskatten på arbetsinkomster och hur skatterna används som är avgörande (exempelvis drar höga transfereringar och subventioner ned värdet).

Två svenska styrkeområden som utmärker sig är Legalt system och Stabilt penningvärde. Reformen inom det sistnämnda området, som en självständig riksbank och ett nytt inflationsmål (två procent med en avvikelse på en procent uppåt eller nedåt) som infördes år 1993, har haft en gynnsam påverkan på detta område (Bergh 2006). Detta framgår i jämförelse med det lägre indexvärdet vid tidpunkten före reformen (år 1990). Området Regleringar har förbättrats kraftigt under perioden 1995–2011 och Sverige rangordnas på tionde plats i denna dimension år 2011. Det är särskilt inom delområdet Arbetsmarknadsregleringar som förbättringar har skett, även om indexvärdet är som lägst i denna dimension inom området Regleringar. Förvånande nog har däremot området Frihandel stadigt försämrats under perioden, även om det har skett från en hög nivå. Komponenten Kontroll av rörligheten för kapital och människor är den som har försämrats mest sedan år 1990, till stor del beroende på att värdet på den underliggande variabeln Kontroll av kapital har minskat från 10 år 1995 till 3,08 år 2011.³

Bergh (2006) har analyserat utvecklingen i ekonomisk frihet enligt EFW-indexet mellan åren 1970 och 2003. I denna jämförelse har Sverige och Storbritannien ökat den ekonomiska friheten mest jämfört med ett antal nordiska, centraleuropeiska och anglosaxiska länder. När dimensionen Statens storlek exkluderas har Sverige den största ökningen av samtliga studerade länder (2,40 indexpunkter). Se vidare Tillväxtanalys 2012a.

² *Economic Freedom of the World (2013).*

³ *Economic Freedom of the World (2013).*

Tabell 1 Områden och komponenter i *Economic Freedom of the World Index* (EFW) samt Sveriges utveckling under perioden 1990–2011. Värde och rangordning anges inom parentes.

Område	1990	1995	2000	2005	2010	2011
Totalt EFW-index	7,11 (21)	7,28 (28)	7,62 (19)	7,58 (29)	7,73 (18)	7,67 (21)
1. Statens storlek (Size of Government)	2.62 (110)	2.60 (120)	3.17 (117)	3.67 (120)	3.72 (119)	3.75 (118)
A. Government consumption	1.49	2.05	1.68	1.17	1.27	1.29
B. Transfers and subsidies	1.99	0.84	3.98	4.00	4.60	4.70
C. Government enterprises and investment	7.00	6.00	6.00	8.00	8.00	8.00
D. Top marginal tax rate	0.00	1.50	1.00	1.50	1.00	1.00
2. Legalt system (Legal System)	8.35 (11)	8.85 (13)	9.02 (13)	8.98 (11)	9.20 (1)	9.04 (4)
A. Judicial independence		8.82	8.68	8.11	9.12	8.68
B. Impartial courts		8.88	8.35	8.72	8.01	7.60
C. Protection of property rights		6.57	8.08	8.71	8.70	8.17
D. Military interference in rule of law and politics		10.00	10.00	9.17	9.17	9.17
E. Integrity of the legal system		10.00	10.00	10.00	10.00	10.00
F. Legal enforcement of contracts				4.73	4.74	6.20
G. Regulatory restrictions on sale of real property				8.73	8.45	8.02
H. Reliability of police				7.37	8.86	8.43
I. Business costs of crime				8.03	8.34	7.81
3. Stabilit penningvärde (Sound Money)	8.03 (31)	9.54 (20)	9.84 (1)	9.71 (3)	9.64 (12)	9.63 (8)
A. Money growth	9.44	9.81	9.71	9.25	9.16	9.53
B. Standard deviation of inflation	9.44	9.10	9.83	9.69	9.65	9.59
C. Inflation: most recent year	8.23	9.27	9.82	9.91	9.77	9.41
D. Freedom to own foreign currency bank accounts	5.00	10.00	10.00	10.00	10.00	10.00
4. Frihandel (Freedom to Trade Internationally)	9.46 (3)	9.37 (5)	8.89 (21)	8.19 (21)	8.18 (20)	7.94 (27)
A. Tariffs	8.96	8.68	9.18	8.39	8.34	8.27
B. Regulatory trade barriers		9.13	9.15	8.71	8.84	8.16
C. Black-market exchange rates	10.00	10.00	10.00	10.00	10.00	10.00
D. Controls of the movement of capital and people	10.00	9.30	7.22	5.97	5.85	5.61
5. Regleringar (Regulation)	7.22 (14)	6.05 (54)	7.17 (32)	7.33 (28)	7.90 (11)	7.96 (10)
A. Credit market regulations	9.33	7.81	10.00	9.74	9.97	10.00
B. Labor market regulations	3.95	3.03	3.38	5.06	6.43	6.66
C. Business regulations		7.55	8.14	8.02	8.19	8.12

Anm. Värdena för totalt EFW-index och områdena är kedjelänkade och justerade för att möjliggöra jämförelser över tid, vilket inte gäller för komponenterna.

Källa: Fraser Institute, *Economic Freedom of the World: 2013 Annual Report* samt egen bearbetning.

3 Regleringar av produkt-, tjänste- och arbetsmarknader

3.1 OECD:s indikator för produktmarknadsregleringar och regleringar av tjänstemarknader

Sedan år 1998 pågår ett arbete inom OECD för att utveckla indikatorer för regleringar av produktmarknader (*Product Market Regulation*, PMR), ett arbete som har utvidgats till att senare omfatta och inkludera ett antal tjänstemarknader.⁴ Indikatorerna är utformade för att kunna bedöma i vilken utsträckning ett lands regleringar främjar eller hämmar konkurrens. Mer intensiv konkurrens på produktmarknader tenderar att öka den ekonomiska tillväxten. Empiriska studier visar att konkurrensutsatta produktmarknader tvingar företagen att bli mer effektiva och öka produktiviteten, vilken är en nyckelkomponent för tillväxt i BNP/capita (Nicoletti och Scarpetta 2003, Arnold m.fl. 2011). Starkare konkurrens på produktmarknaderna kan också ha en positiv effekt på sysselsättningen, som är en annan viktig beståndsdel för ekonomisk tillväxt (Wölfl m.fl. 2009).

PMR-indexet består av tre övergripande indikatorer: Statlig kontroll, Barriärer för entreprenörskap och Hinder för handel och investeringar (se Figur 1). Dessa är i sin tur uppbyggda av 18 indikatorer på den lägre nivån, vilka bland annat omfattar offentligt ägande av företag, prisregleringar, legala och administrativa inträdesbarriärer för företag samt olika hinder för handel och direktinvesteringar. Indexskalan går från 0 (minst reglerad) till 6 (mest reglerad). OECD har även utvecklat indikatorer för regleringar av arbetsmarknaden eller anställningsskydd som följer samma tillvägagångssätt och som innebär en aggregering av detaljerade indikatorer (se avsnitt 3.3).

Aggregeringen av indikatorer på högre nivå beräknas genom viktade genomsnitt av ingående indikatorer på lägre nivå. I tidigare versioner skedde uppbyggnaden av PMR-indikatorn genom viktning som baserades på principalkomponentanalys (PCA), men nu tilldelas indikatorerna på lägre nivå lika vikt inom de huvudsakliga regleringsområdena.⁵ De två olika metoderna för viktning riskerar båda att på ett felaktigt sätt avspeglar den relativa ekonomiska betydelsen av olika policyåtgärder. Emellertid innebär en aggregeringsmetod baserad på lika vikt att man inom varje regleringsområde gör rangordningen av länder mer känslig för förändringar i underliggande data. Denna metod är också mindre känslig för förändringar i den underliggande indikatorstrukturen jämfört med PCA, vilket är en fördel för framtida utvecklingar. Generellt är den genomsnittliga påverkan på enskilda delindikatorer av förändrad viktning relativt liten (i absoluta tal mellan 0 och 0,4 indexpunkter), speciellt på den övergripande nivån. De små övergripande förändringarna beror delvis på kompensations effekter. Till exempel reducerar metoden med lika vikt inhemska barriärer för entreprenörskap, men denna effekt kompenseras mer än väl av att integrera sektorsinformation som inträdesbarriärer i nätverkssektorerna, särskilt i tjänstenäringarna. Se vidare Wölfl m.fl. (2009).

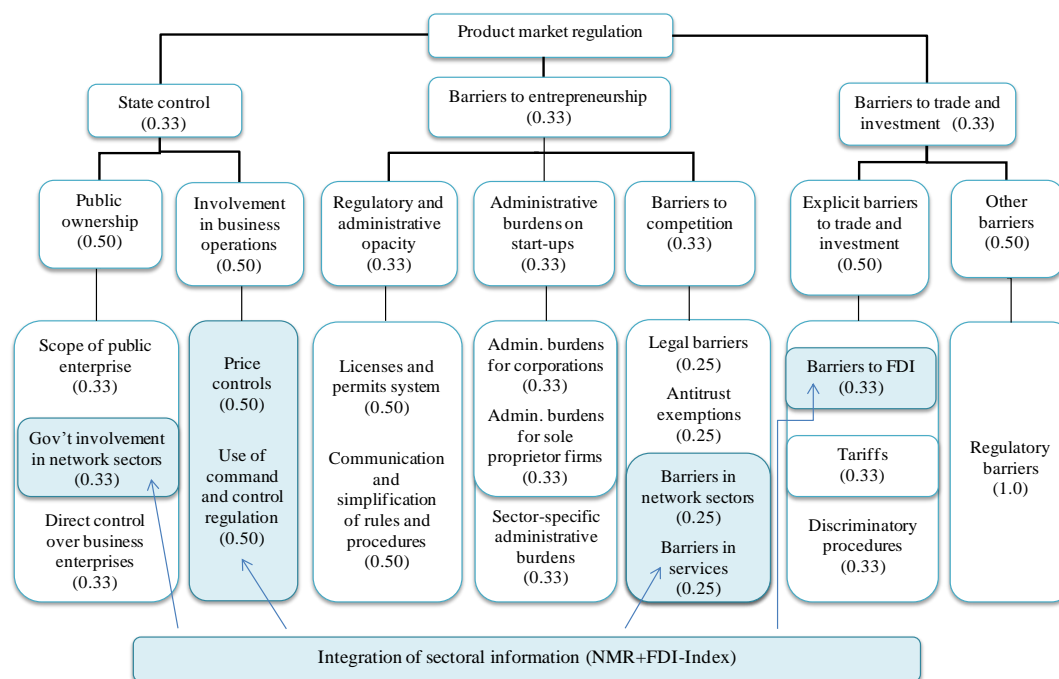
En annan betydelsefull revidering och förbättring är slutligen att den nya PMR-indikatorn även integrerar tidigare separata och sektoriella indikatorer med påverkan på hela ekonomin till ett enda, mer omfattande mått på OECD-ländernas regleringar (se Figur 1). De

⁴ Dessa är energi, transport och kommunikationsnäringarna, företagstjänster och detaljhandel.

⁵ Metoden för principal komponent analys innebär i korthet att indikatorer på lägre nivå, som är associerade med olika underliggande, icke-observerade principal komponenter, grupperas tillsammans.

berörda indikatorerna är Indikatorer för regleringar av icke-tillverkande sektorer (*Non-manufacturing sectors*, NMR) och för restriktiviteten för direktinvesteringar (FDI), (se de blåmarkerade fälten i Figur 1).

Den sistnämnda utvecklingen av PMR-indikatorn är viktig av flera skäl. För det första representerar tjänstemarknaderna omkring två tredjedelar av den ekonomiska aktiviteten och de är i många OECD-länder den mest dynamiska delen av ekonomin i termer av produktivitetstillväxt och sysselsättningsutveckling. För det andra är det inom dessa branscher som de flesta ekonomiska regleringarna är koncentrerade, regleringar som påverkar den inhemska marknaden mer eftersom graden av importkonkurrens är lägre. För det tredje finns det en så kallad *knock on* effekt som innebär att produktionen från tjänstenäringarna i ökad utsträckning används som insatsvaror i andra delar av ekonomin. Se vidare Tillväxtanalys (2012a). PMR-indikatorn har alltså genomgått en utveckling över åren som har inneburit att den i dag är mer heltäckande och belyser därmed också att utvecklingen över tid och mellan länder i stor utsträckning beror på skillnader i sektorsspecifika regleringar.

Figur 1 Strukturen för OECD:s reviderade indikator för produktmarknadsregleringar där även regleringar av tjänstemarknader (NMR) och för direktinvesteringar (FDI) har integrerats

Anm. Sektorsinformation som har integrerats i den äldre PMR-indikatorn har blå bakgrundsfärg.

Källa: OECD, *Product Market Regulation Database* (2013)

3.2 Sveriges utveckling för regleringar av produkt- och tjänstemarknader

Enligt mätningen år 2008, som är den senaste tillgängliga mättpunkten, har Sverige låga barriärer för entreprenörskap i jämförelse med övriga OECD-länder.⁶ När det gäller tjänstesektorerna (detaljhandel och professionella tjänster) har Sverige minst regleringar av

⁶ Det pågår en ny mätning för år 2013 som blir offentlig i februari år 2014 enligt uppgift från OECD.

samtliga OECD-länder (Tillväxtanalys 2012). Barriärerna för handel och direktinvesteringar är låga i Sverige liksom i flertalet OECD-länder.⁷ Under perioden 1998–2008 har utvecklingen för Sverige inneburit en liberalisering för 13 av totalt 18 produktmarknader eller dimensioner, och för 3 av dem är situationen oförändrad. I två fall, Omfattningen av offentligt ägda företag och Direkt kontroll av företag, har regleringarna blivit mer restriktiva sedan år 1998. (Wölfl m.fl. 2009).

År 2008 var det bara i Polen som det offentliga ägandet var högre än i Sverige bland OECD-länderna (se Tabell 2). Däremot har inblandningen i företagens verksamhet minskat och är låg i Sverige, faktiskt lägre än i anglosaxiska länder som Kanada, Storbritannien och USA. I Tabell 3 bryts indikatorn för Offentligt ägande ned i tre ingående delindikatorer, varav två är de sistnämnda i stycket ovan. Omfattningen av offentligt ägda företag är hög jämfört med andra OECD-länder. Den direkta kontrollen över företag är endast högre i Polen. Vidare framgår det, vilket har nämnts tidigare, att omfattningen har ökat något över tid för dessa två delindikatorer. Den tredje delindikatorn, Statlig inblandning i infrastrukturektorn, visar att regleringarna har blivit mindre restriktiva i Sverige under perioden, men de är fortfarande relativt höga jämfört med flertalet OECD-länder.

Vad innebär då dessa indikatorer? Omfattningen av offentligt ägda företag mäter genomslagskraften av statligt ägande på företagssektorn som proportionen av sektorer i vilka staten har aktieägarande i minst ett företag. Direkt kontroll över företag mäter förekomsten av särskild rösträtt i privatägda företag, begränsningar av försäljningen av statliga ägarandelar, och i vilken omfattning lagstiftande organ kontrollerar strategiska val av offentliga företag. Statlig inblandning i infrastrukturektorn, som har hämtats från NMR-indikatorn, mäter omfattningen av offentligt ägande och inträdesbarriärer i nätverkssektorer.⁸ Indikatorn Statlig kontroll avspeglar således i vilken omfattning regeringar påverkar företagsbeslut genom ägande eller tvingande i stället för incitamentsbaserade regleringar. Bland OECD-länderna, liksom i Sverige, tenderar omfattningen av offentligt ägande att matchas med stark inblandning i nätverkssektorerna och korrelationen uppgår till 0,73 (Wölfl m.fl. 2009).

Det framgår inte explicit varför offentligt ägande finns med bland PMR-indikatorerna. Däremot finns det flera argument till varför offentligt ägande av företag utgör en konkurrensbarriär och därmed bör inkluderas i PMR. Företagsledare i offentliga företag, till skillnad från privata, har inte incitament att investera i kostnadsreduceringar, innovationer eller kvalitetsförbättringar eftersom de inte kan skörda alla fördelar från dessa investeringar. Det kan också vara konkurrensen, det vill säga konsumenters val av flera konkurrerande leverantörer, som ger företagen incitament att investera i effektivitets- eller kvalitetsförbättringar, men offentligt ägande tillåter inte konkurrens. Vidare innebär offentligt ägande att det är lättare för en regering att ingripa eller blanda sig i företagets drift, då staten möter högre transaktionskostnader om den vill intervensera i privata företags organisering och beslutsfattande. Slutligen kan oron för att privata företag inte beaktar sociala mål åtgärdas genom regleringar eller avtal i stället för genom ägande (Shleifer 1998).

Gwartney & Lawson (2003) uttrycker det på följande sätt:

⁷ Kalinova m.fl. (2010) och OECD Product Market Regulation Database.

⁸ Dessa är energi (elektricitet och gas), transport (flyg, järnväg och vägtransporter) samt kommunikation (post och telekommunikationer).

“Government firms play by different rules than private enterprises. They are not dependent on consumers for their revenues or on investors for risk capital. They often operate in protected markets.”

I korthet är innebörden att konkurrensen inte sker på lika villkor eller förutsättningar. Ett omfattande offentligt ägande kan därför hålla tillbaka entreprenörskap i vissa sektorer och gör potentiella konkurrenter mindre angelägna att träda in på marknader (OECD, 2007). Nicoletti och Scarpetta (2003) visar att länder där det offentliga ägandet av företag är begränsat och inträdesbarriärerna låga lyckas förbättra totalfaktorproduktiviteten mer jämfört med länder som har stränga konkurrenshämmande regleringar. Konkurrensen riskerar således att försämrars, liksom effektiviteten och introduktionen av innovationer.

Tabell 2 Utvecklingen i OECD-länderna för PMR-huvudindikatorn Statlig kontroll och delindikatorerna Offentligt ägande och Inblandning i företags verksamhet åren 1998, 2003 och 2008

Indikator	Statlig kontroll ² (State Control)			Offentligt ägande (Public Ownership)			Inblandning i företags verksamhet (Involvement in Business Operation)		
	1998	2003	2008	1998	2003	2008	1998	2003	2008
Australien	2.55	1.70	2.07	3.22	3.17	3.21	1.88	0.23	0.92
Österrike	3.80	2.70	2.01	4.70	3.83	3.44	2.89	1.57	0.59
Belgien	3.52	2.58	2.53	2.78	2.40	2.53	4.27	2.76	2.54
Kanada	1.87	1.69	1.31	1.83	1.83	1.76	1.90	1.55	0.86
Tjeckien	3.67	2.78	2.43	4.97	3.88	3.57	2.38	1.68	1.30
Danmark	2.46	1.34	1.37	2.86	2.04	2.05	2.06	0.63	0.70
Finland	3.01	2.01	1.75	3.93	3.28	2.76	2.08	0.75	0.75
Frankrike	3.75	2.89	2.62	4.61	4.23	3.68	2.90	1.55	1.55
Tyskland	3.18	2.13	1.96	3.14	2.80	2.76	3.22	1.46	1.16
Grekland	4.80	3.91	3.85	4.58	4.01	4.01	5.02	3.81	3.68
Ungern	3.67	2.79	1.90	4.48	4.09	2.28	2.86	1.48	1.53
Island	2.23	1.23	0.85	2.70	2.30	1.58	1.76	0.17	0.13
Irland	2.97	2.44	1.27	3.38	2.68	2.17	2.56	2.21	0.38
Italien	4.20	3.11	2.33	5.04	3.91	3.40	3.36	2.31	1.27
Japan	3.15	2.59	1.43	2.58	2.35	2.01	3.72	2.83	0.85
Korea	2.65	2.21	1.99	3.17	2.88	2.76	2.13	1.53	1.22
Luxemburg	2.08	2.41	2.51	2.56	3.45	3.36	1.60	1.38	1.66
Mexiko	2.90	2.27	1.73	3.64	3.29	2.86	2.16	1.25	0.60
Nederländerna	2.46	1.87	1.71	3.48	2.86	2.58	1.44	0.89	0.84
Nya Zeeland	1.47	1.53	1.72	1.76	2.40	2.60	1.18	0.66	0.85
Norge	2.98	2.21	1.85	3.90	3.47	3.18	2.05	0.95	0.53
Polen	3.99	3.66	3.35	5.57	4.94	5.32	2.40	2.38	1.38
Portugal	3.94	2.78	2.65	4.30	3.91	3.69	3.58	1.65	1.61
Slovakien	-	2.02	1.61	-	3.69	2.92	-	0.35	0.31
Spanien	3.71	2.80	1.62	3.73	2.98	2.22	3.70	2.63	1.02
Sverige	2.77	2.77	2.38	4.32	4.05	4.06	1.22	1.49	0.69
Schweiz	3.04	2.44	2.11	3.83	3.52	3.39	2.25	1.35	0.83
Turkiet	4.86	4.14	3.79	5.31	5.31	3.95	4.41	2.98	3.64
Storbritannien	1.51	1.28	1.50	1.48	1.48	1.90	1.54	1.08	1.11
USA	1.41	1.19	1.10	1.63	1.50	1.30	1.18	0.89	0.90
Genomsnitt	3,05	2,38	2,04	3,57	3,22	2,91	2,54	1,55	1,18

Anm. 1 Skalan på indikatorn är mellan 0–6, där 6 representerar den mest strikta regleringen.

Anm. 2 Länderna Chile, Estland, Israel och Slovenien har exkluderats av utrymmesskäl och då det för dessa länder enbart finns data för år 2008.

Anm. 3 Huvudindikatorn State Control är uppbyggd av Public Ownership (vikt 0,5) och Involvement in Business Operation (vikt 0,5).

Källa: OECD, Product Market Regulation Database (2013) och egen bearbetning.

Tabell 3 Utvecklingen i OECD-länderna för PMR-indikatorer på den lägre nivån under delindikatorn Offentligt ägande åren 1998, 2003 och 2008. Viktning anges inom parentes.

Land	Omfattning av offentligt ägda företag (<i>Scope of public enterprise sector</i>) (0,33)			Statlig inblandning i infrastrukturektorn (<i>Government involvement in infrastructure sector</i>) (0,33)			Direkt kontroll över företag (<i>Direct control over business enterprise</i>) (0,33)		
	1998	2003	2008	1998	2003	2008	1998	2003	2008
Australien	2.75	2.75	3.25	3.08	2.92	2.41	3.83	3.83	3.98
Österrike	5.00	3.50	3.00	4.60	3.95	3.42	4.50	4.05	3.90
Belgien	2.25	2.00	2.25	3.45	3.11	2.79	2.63	2.10	2.55
Kanada	2.75	2.75	2.25	1.91	1.91	1.91	0.83	0.83	1.13
Tjeckien	4.50	3.75	3.75	5.17	4.50	3.58	5.25	3.38	3.38
Danmark	3.00	2.50	2.50	4.08	2.88	2.39	1.50	0.75	1.25
Finland	3.50	3.50	3.50	4.68	3.42	3.35	3.63	2.93	1.43
Frankrike	5.00	4.50	3.75	5.45	4.97	3.54	3.38	3.23	3.75
Tyskland	3.50	3.25	3.25	2.62	1.93	1.80	3.30	3.23	3.23
Grekland	3.50	3.50	3.75	5.48	4.91	4.53	4.75	3.63	3.75
Ungern	4.50	3.75	3.00	3.70	3.64	2.33	5.25	4.88	1.50
Island	2.75	2.25	2.25	3.98	3.96	2.48	1.38	0.68	0.00
Irland	3.00	2.50	2.00	5.63	4.78	3.90	1.50	0.75	0.60
Italien	5.25	4.50	4.25	4.24	3.70	3.33	5.63	3.53	2.63
Japan	2.00	2.00	2.00	2.14	1.45	1.18	3.60	3.60	2.85
Korea	2.25	2.00	1.75	3.87	2.65	2.65	3.38	4.00	3.88
Luxemburg	1.92	3.55	3.00	4.52	3.86	3.69	1.25	2.94	3.38
Mexiko	3.50	3.00	2.50	3.38	2.98	2.32	4.05	3.90	3.75
Nederländerna	3.00	2.75	2.25	3.69	2.99	2.56	3.75	2.83	2.93
Nya Zeeland	1.50	2.25	2.50	1.83	2.41	2.67	1.95	2.55	2.63
Norge	4.75	4.50	4.25	4.58	3.67	3.18	2.38	2.25	2.13
Polen	6.00	5.75	6.00	5.83	4.35	3.96	4.88	4.73	6.00
Portugal	3.91	4.00	3.50	4.83	3.89	3.90	4.17	3.83	3.68
Slovakien	-	2.87	3.13	-	4.33	3.18	-	3.86	2.44
Spanien	4.50	3.50	3.50	3.08	2.13	2.12	3.60	3.30	1.05
Sverige	3.65	3.65	3.91	4.49	3.67	3.32	4.83	4.83	4.96
Schweiz	3.75	3.75	3.75	4.36	4.20	3.79	3.38	2.63	2.63
Turkiet	4.75	4.75	4.25	5.81	5.81	4.07	5.38	5.38	3.53
Storbritannien	0.75	0.75	1.25	0.83	0.83	0.83	2.85	2.85	3.63
USA	2.75	2.50	2.25	1.32	1.24	0.99	0.83	0.75	0.68
Genomsnitt	3,46	3,22	3,08	3,88	3,37	2,87	3,36	3,07	2,77

Anm. 1 Skalan på indikatorn är mellan 0–6, där 6 representerar den mest strikta regleringen.

Anm. 2 Länderna Chile, Estland, Israel och Slovenien har exkluderats av utrymmesskäl och då det för dessa länder enbart finns data för år 2008.

Källa: OECD, Product Market Regulation Database (2013) och egen bearbetning.

3.3 OECD:s indikator för arbetsmarknadsregleringar

OECD:s övergripande totalindex över arbetsmarknadsregleringar (*Employment Protection Legislation, EPL*) består av 21 dimensioner som kan klassificeras i tre huvudområden: Anställningsskydd för tillsvidareanställda mot individuella uppsägningar, Regleringar av temporära eller tidsbegränsade anställningar samt ytterligare, specifika krav för kollektiva uppsägningar. Tillsvidareanställningar, tidsbegränsade anställningar och kollektiva uppsägningar tilldelas vikterna 5/12 respektive 5/12 och 2/12 i den senaste versionen. Anledningen till att indikatorn för kollektiva uppsägningar tilldelas 40 procent av den vikt som ges de två förstnämnda är att denna indikator enbart avspeglar ytterligare anställningsskydd som utlöses till följd av den kollektiva karaktären på uppsägningen. I de flesta länder är dessa ytterligare krav ganska modesta.⁹

Detta innebär i sig en viss subjektivitet liksom sammanvägningen av delindikatorer på den underliggande nivån. Högre vikter ges för vissa delindikatorer jämfört med andra för att avspegla deras relativa ekonomiska betydelse när företag fattar beslut om att anställa och avskeda personal. Känslighetsanalyser som har gjorts av ländernas rangordning enligt totalindex visar på små skillnader om de 21 dimensionerna tilldelas lika vikt, eller efter hur sysselsättningen fördelas på tillsvidareanställningar och tidsbegränsade anställningar. Det visar sig vidare att korrelationen mellan rangordningen enligt EPL och rangordningen enligt dimensionen Anställning i Världsbankens index CDB är hög (0,81).¹⁰

OECD:s index är det mest heltäckande indexet när det gäller arbetsmarknadsregleringar. Det finns dock vissa aspekter som inte beaktas, till exempel tar indexet inte hänsyn till att lagstiftningens täckningsgrad varierar mellan länder. Även skillnader i rättstillämpning kan försvåra rättvisande jämförelser. Sverige tillhör de länder där möjligheterna att genom kollektivavtal göra avsteg från lagreglerna är särskilt stora (Skedinger 2010).

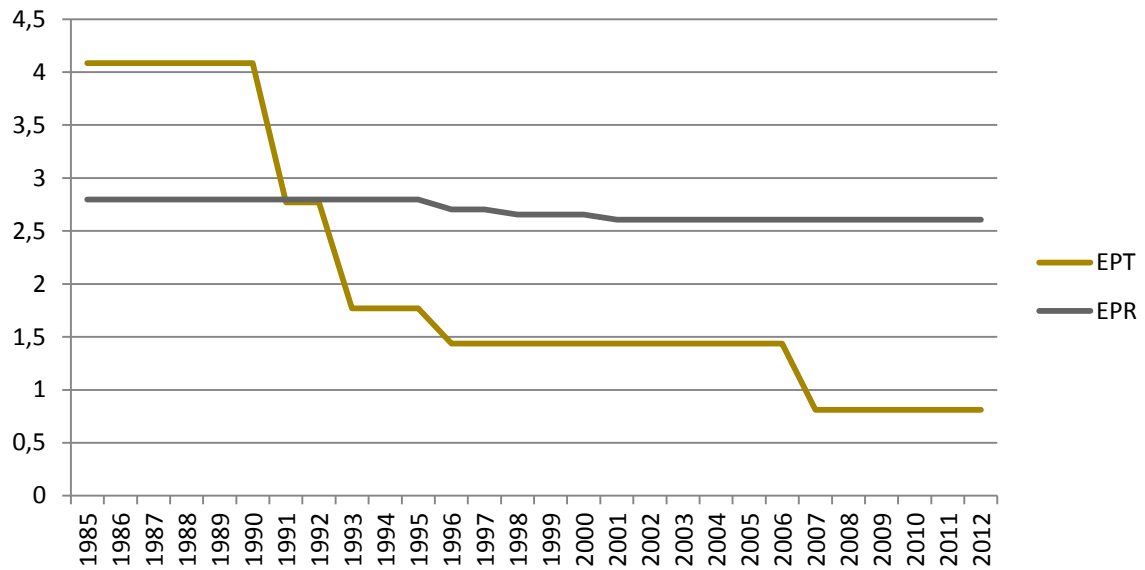
3.4 Sveriges utveckling för arbetsmarknadsregleringar

I Figur 2 framgår utvecklingen för anställningsskyddet för temporärt anställda respektive tills vidareanställda i Sverige enligt OECD:s indikator för arbetsmarknadsregleringar (EPL). Anställningsskyddet för temporärt anställda (*Employment Protection for Temporary Workers, EPT*) var mycket strikt fram till år 1990, men reglerna för tidsbegränsade anställningar har sedan dess gradvis mjukats upp. Två reformer som har haft betydelse för denna utveckling går att utläsa ur diagrammet. Det är dels att bemanningsföretag blir tillåtna år 1993, dels att möjligheten till så kallad allmän visstidsanställning under maximalt 24 månader införs år 2007 (se Tabell 4).

Anställningsskyddet (Lagen om anställningsskydd, LAS) utformades i början av 1970-talet och har, med undantag för modifieringarna av reglerna för tidsbegränsade anställningar, behållit sina väsentliga huvuddrag sedan dess (Skedinger 2010). Denna bild bekräftas av utvecklingen för tillsvidareanställda (*Employment Protection for Regular Workers, EPR*) i Figur 2, där striktheten i anställningsskyddet i princip är oförändrad under perioden. Denna utveckling har inneburit att Sverige är det land som uppvisar den största skillnaden mellan striktheten i arbetsmarknadsregleringen för tillsvidareanställda och regleringen av temporärt anställda av samtliga OECD-länder (Cahuc 2011, Tillväxtanalys 2012a)

⁹ Se vidare www.oecd.org/els/emp/oecdindicatorsofemploymentprotection

¹⁰ Venn (2009)

Figur 2 Utvecklingen av anställningsskyddet för temporärt anställda (*Employment Protection for Temporary Workers, EPT*) och tillsvidareanställda (*Employment Protection for Regular Workers, EPR*) i Sverige under perioden 1985–2013

Anm. Skalan på indikatorn är mellan 0–6, där 6 representerar den mest strikta regleringen.

Källa: OECD Employment Database (2013)

Tabell 4 Ett urval av reformer av det lagstadgade anställningsskyddet perioden 1993–2007

År	Reform
1993	Bemanningsföretag blir tillåtna.
1994	Möjlighet införs för företag att undanta två personer från turordningsreglerna vid uppsägningar på grund av arbetsbrist. Perioden för provanställning förlängs till tolv månader.
1995	Möjlighet för företag att undanta två personer från turordningsreglerna vid uppsägningar på grund av arbetsbrist avskaffas, men möjlighet att påverka turordningen genom kollektivavtal utökas. Perioden för provanställning förkortas till sex månader.
1997	Arbetsgivare behöver inte längre ange skäl för en viss form av tidsbegränsad anställning, så kallad överenskommen visstidsanställning, då maximalt fem personer samtidigt innehar denna typ av anställningskontrakt.
2001	Möjlighet införs för företag med högst tio anställda att undanta två personer från turordningsreglerna vid uppsägningar på grund av arbetsbrist.
2007	Möjlighet till så kallad allmän visstidsanställning under maximalt 24 månader införs.

Källa: Skedinger, *En exkluderande arbetsmarknadsmodell? Den svenska arbetsmarknadens trösklar i ett globalt perspektiv*, Underlagsrapport nr 24 till Globaliseringsrådet samt egen bearbetning.

4 Kostnaderna för att driva företag

4.1 Beskrivning av Världsbankens index över kostnaderna för att driva företag

Syftet med Världsbankens index *Cost of Doing Business* (CDB) är att försöka uppskatta och jämföra regelbördan för små och medelstora aktieföretag i olika länder under företagets hela livscykel. CDB-indexet består av tio delindex som mäter tid, avgifter och antalet moment (steg) som är förenade med att starta, driva och avveckla ett aktieföretag. I vissa delindex mäts i stället kvaliteten på regelverken (se uppdelningen av delindex i Tabell 5). De tio olika dimensionerna tilldelas lika vikt vid sammanvägningen till totalindex.¹¹ Länderna rangordnas, där landet med lägst uppskattad regelbörda får rangen 1. Undersökningen omfattar i den senaste rapporten 189 länder och indexet har publicerats sedan år 2003 (Världsbanken 2013).

Tabell 5 Ingående områden eller delindex i Världsbankens index *Cost of Doing Business* (CDB)

Komplexitet och kostnader i den regulatoriska processen

Nyföretagande (Starting a business) Procedurer, tid, kostnad och minsta aktiekapital för att starta ett nytt företag	Lagfart (Registering property) Procedurer, tid och kostnad för registrering och förvärv av egendom mellan två lokala företag
Bygglov (Construction permits) Procedurer, tid och kostnad för att erhålla bygglov för en lagerbyggnad inkl. inspektioner för anslutningar av nyttigheter som VA och värme	Skatter (Paying taxes) Antal skattebetalningar, tid att förbereda och registrera skatteåterbäring och betalning av skatt, total skatt som andel av vinsten före alla skatteutbetalningar
Elektricitet (Getting electricity) Procedurer, tid och kostnad för att erhålla elanslutning	Handelshinder (Trading across borders) Dokument, tid och kostnad att exportera/importera
Styrka på legala institutioner	
Investerarskydd (Protecting investors) Styrka på investerarskyddsindex: omfattning av transparens, omfattning av ledningsansvar och skydd för minoritetsaktieägare	Kontrakt (Enforcing contracts) Procedurer, tid och kostnad för att lösa en affärsrättslig tvist
Finansiering (Getting credit) Styrka på legala rättighetsindex när det gäller säkerheter och prioriterade fordringsägare, omfattning av kreditinformation	Avveckling (Closing a business) Återhämtningsgrad från konkurs (tid, kostnader och utfall från konkurs)

Källa: Världsbanken 2013

¹¹ Arbetsmarknadsregleringar ingick i indexet fram till och med år 2010, men har sedan dess exkluderats och ingår inte i beräkningarna av data, även om det fortfarande är ett delområde som behandlas i ett separat annex.

Det bör påpekas att Världsbankens mått på regelbörda är begränsat då det inte inkluderar alla relevanta aspekter. Det tar exempelvis inte hänsyn till makroekonomiska förhållanden som prisstabilitet, korruptionsnivå och den underliggande styrkan i den institutionella strukturen i landet. Inte heller ingår arbetsmarknadsregleringar i indexet längre (se fotnot 11). En nackdel med rangordningen i CDB-indexet är att den inte visar hur stort avstånd det är mellan de rangordnade länderna. Den stora styrkan med indexet är dess transparens när det gäller metodik och referenser till forskning och artiklar som har legat till grund för utvecklingen. En annan fördel är att insamlingen sker på ett enhetligt sätt i alla länder genom professionella aktörer som advokat- och revisionsbyråer. Världsbankens indikatorer för regelbörda och indikatorerna i EFW-indexet uppvisar en stark och signifikant korrelation, till exempel är korrelationen mellan det sammanvägda CDB-indexet och det övergripande EFW-indexet 0,73, och ännu högre när det gäller delområdet Företagsregleringar i EFW-indexet (0,81).¹² Rangordningen av länder enligt OECD:s PMR-index och CDB-indexet uppvisar också en hög korrelation, 0,72 (Världsbanken 2012).

4.2 Sveriges utveckling av kostnaderna för att driva företag

Sverige har ända sedan starten legat bland de 20 högst rangordnade länderna i det sammanvägda CDB-indexet. I den senaste rapporten för år 2013 ligger Sverige på 13:e plats. Till följd av metodförändringar publiceras inte en sammanvägd rangordning före år 2012. I tidigare publikationer framgår det dock att Sverige förbättrade sin placering märkbart mellan åren 2010 och 2011, då landet avancerade från plats 18 till plats 14. Sveriges förbättrade rangordning detta år kan förklaras av lägre krav på minsta aktiekapital i nya aktieföretag (50 000 kr), förbättrade rutiner för registrering av ägande och stärkt skydd av investerare genom ökade krav på transparens och reglering av transaktioner mellan olika bolagsintressenter (Världsbanken, 2010).

Som det har nämnts tidigare så säger inte rangordningen något om hur stort avståndet är mellan de rangordnade länderna. Ett annat sätt att mäta, som är mer användbart och betydande, är i stället att utgå ifrån det procentuella avståndet till ett topprankat land (*Distance to frontier*, DTF), och i likhet med övriga index studera de ingående delindikatorerna.¹³ Sveriges utveckling mätt i DTF-indexet i de olika dimensionerna mellan år 2005 och 2012 framgår av Figur 3. Det är framför allt i dimensionen Investerarskydd (*Protecting investors*) som Sverige har minskat avståndet till ett topprankat land under perioden. Förbättringen i såväl denna dimension som i den övergripande rangordningen går direkt att spåra till den sistnämnda reformen ovan, som avser just förstärkt skydd för investerare (Världsbanken 2013b).

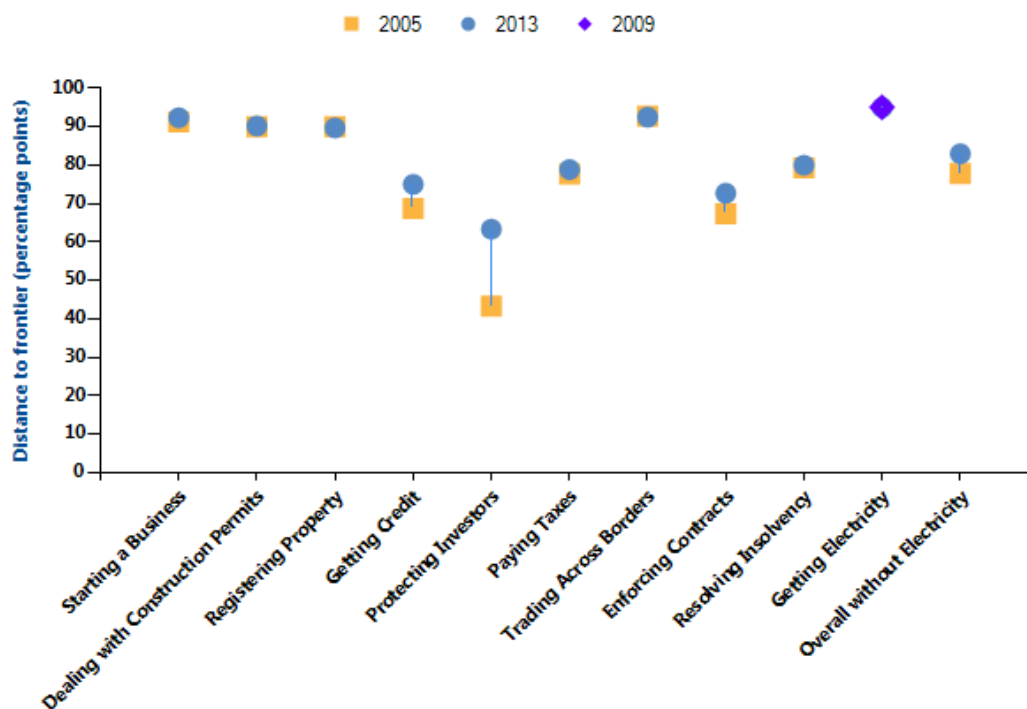
Vissa mindre förbättringar har även skett sedan år 2005 i delindex för Finansiering (*Getting credit*) och Kontrakt (*Enforcing contracts*). I det förstnämnda indexet är det fråga om återställandet av förmånsrättsreformen år 2009, som innebär ökat skydd för prioriterade fordringsägare. I det andra indexet infördes samma år en lagstiftning som innebär bindande och kortare tidsgränser, vilket reducerar tiden för att lösa en kommersiell tvist. Även vinstskatten och arbetsgivaravgifterna sänktes år 2010 (Världsbanken, 2013b).

Av figuren framgår vidare att det finns fortsatt förbättringspotential inom främst de tre ovan nämnda dimensionerna samt inom områdena Skatter (*Paying taxes*) och Avveckling (*Closing a business*). Det kan noteras att samtliga av dessa områden, med undantag för skatteregelbördan, klassificeras under rubriken Styrka på legala institutioner i CDB-

¹² Tillväxtanalys (2010)

¹³ Se även Tillväxtanalys (2013)

indexet (se Tabell 5 i avsnitt 4.1). För de delindex som faller under rubriken Regulatorisk komplexitet och kostnader, det vill säga regelkrångel, är DTF-indexet i samtliga fall mindre än 10 procentenheter med undantag för området Skatter. Utan att säga att vissa områden är viktigare än andra (eftersom de tilldelas lika vikt), kan det konstateras att utrymmet för förbättringar är större inom området Styrka på legala institutioner och att fokus på regelförenklingsarbetet därför borde ligga på att förbättra kvaliteten på dessa regelverk.

Figur 3 Sveriges avstånd till ett topprankat land för de ingående dimensionerna i Världsbankens index *Cost of Doing Business* (CDB) år 2005 respektive 2013, vilket anges i procentenheter

Anm. 1 Skalan ska tolkas som att ett värde på 90 innebär ett avstånd till ett topprankat land på 10 procentenheter.
Anm. 2 Dimensionen Elektricitet infördes först år 2009.

Källa: Världsbanken 2013b, *Doing Business 2013*, *Economy Profile Sweden*

5 Avslutande kommentarer

5.1 Slutsatser kring de olika indexen och hur de kan användas

Delindex är viktiga informationskällor

En första observation är att det inte är tillräckligt att använda de övergripande, sammanvägda indikatorerna för att analysera svenska styrke- och förbättringsområden eller utvecklingen över tid. Man bör även analysera olika underliggande dimensioner eller delindikatorer. OECD:s indikatorer har den fördelen att de omfattar, med något undantag, för Sverige jämförbara länder. Analyser av index för ekonomisk frihet (EFW) och Världsbankens CDB-index är båda användbara, men sådana jämförelser bör göras med en delgrupp av jämförbara länder, som till exempel OECD:s höginkomstländer, och exkludera länder som befinner sig i ett annat utvecklingsskede. När det gäller CDB-indexet bör rangordning undvikas, eftersom det inte säger något om hur stort avståndet är mellan de rangordnade länderna. Ett mer användbart sätt att mäta är i stället att utgå ifrån det procentuella avståndet till ett topprankat land (*Distance to frontier*). Slutligen bör mindre skillnader eller förändringar inte tillmätas någon större vikt, eftersom det är svåra företeelser att fånga.

Välutvecklad och transparent metodik

En andra observation är att de genomgångna indexen mest har utvecklad metodik och data som är kvantitativ eller baseras på expertbedömningar. Inslaget av subjektiva bedömningar är litet och undersökningarna baseras inte alls på uppfattningar genom självrapporterad data. Den stora nackdelen med den sistnämnda typen av undersökningar är att de är kontext specifika och bygger på personliga omdömen (OECD 2010). Skillnader i svar över tid kan därför inträffa som inte beror på förändringar i regelverken, utan på förändrade uppfattningar. En nackdel med faktabaserade mätmetoder är emellertid att de inte fångar den faktiska tillämpningen av regleringar. Transparensen är genomgående stor, det vill säga det framgår tydligt hur indexen är uppbyggda, hur man viktar olika komponenter och dimensioner samt vilken typ av data som inhämtas och på vilket sätt. Indexen har också funnits under en längre tid och kontinuerligt utvecklats och förbättrats, men det finns samtidigt jämförbara data för flera år och många länder. Detta möjliggör kvantitativa analyser, som till exempel regressionsanalys baserad på såväl tidserier som tvärsnitt (paneldata).

En tredje observation är att indexen genomgående använder lika vikt för ingående komponenter eller delindikatorer vid sammanvägningen till det övergripande indexet eller indikatorn. Undantaget är LMR-indikatorn, där viktningen baseras på delindikatorernas relativa betydelse när företag fattar beslut om att anställa eller avskeda personal. Skillnaden är dock liten jämfört med de fall då lika vikt används. Kvantifiering av regleringar kräver kodning av lagar, sammanviktnings av olika delindex, och valet av viktning är inte okomplicerat (OECD 2010). De som har utvecklat indexen framhåller att de överlåter till forskare och användare att använda alternativa vikter. Här bör dock betonas att i ett sådant fall bör teoretiska eller empiriska belägg finnas för en alternativ sammanvägning och bevisbördan ligger på den som gör detta.

Alla index har sina fördelar

En fjärde observation är att det inte är möjligt att säga att något av de enskilda indexen är bättre eller mer tillförlitligt än de andra. De belyser olika aspekter och har alla sina för-

tjänster. EFW-indexet är bredast och belyser graden av ekonomisk frihet i en ekonomi. Det innefattar regleringar, frihandel, institutionella ramvillkor såsom skydd av äganderätter och rättssystemets oberoende, makroekonomiska indikatorer samt statens storlek när det gäller både skatter och utgifter. OECD:s PMR-index mäter i vilken utsträckning regleringar främjar eller hämmar konkurrens. Indikatorn har utvecklats och är nu integrerad med NMR-indikatorn och FDI-indexet, vilket gör den mer heltäckande och den belyser därmed också att skillnader i utvecklingen och mellan länder i stor utsträckning beror på sektors-specifika regleringar. OECD:s LMR-indikator är den mest heltäckande som finns för arbetsmarknadsregleringar.

Världsbankens index CDB mäter kostnaderna och regelbördan för ett medelstort aktiebolag under hela dess livscykel, från uppstart till avveckling. Det är därmed något smalare, men använder en välutvecklad metodik. Det bör slutligen framhållas att korrelationen mellan de olika indexen är hög, även om uppbyggnaden och vad de mäter skiljer sig åt. De verkar således fånga det som kan betecknas som företagandets villkor i olika dimensioner.

5.2 Sveriges utveckling och förbättringsområden

Som det har framhållits tidigare i rapporten visar de internationella jämförelserna att förutsättningarna för entreprenörskap är goda i Sverige – bland de bästa i världen. Sverige är en stabil rättsstat med låg grad av korruption. En rad omfattande och viktiga strukturreformer har genomförts de senaste decennierna, vilka kraftigt har förbättrat förutsättningarna för entreprenörskap och växande företag. Finans- och kapitalmarknaderna liksom nätverkssektorerna har avreglerats. Inflationsmål och en självständig riksbank har införts, och centrala marknader som skola, vård och omsorg har öppnats upp för privat entreprenörskap. Reformerna lyfts fram som en viktig förklaring till att Sveriges ekonomi har utvecklats väl i ett internationellt perspektiv (Braunerhjelm m.fl. 2012). Då tidigare strukturreformer i många avseenden bedöms som framgångsrika, kan Sverige fortsätta med ytterligare reformer, givet mål om högre tillväxt och ökad sysselsättning. Det kan finnas en motsättning mellan dessa ambitioner och andra mål, men det ligger utanför föreliggande rapport att diskutera dessa överväganden.

Ökad ekonomisk frihet men höga marginalsatser

Reformerna har också inneburit att den ekonomiska friheten, såsom det mäts i Fraser Institutes index EFW, har ökat betydligt över tid. Två svenska styrkeområden som utmärker sig är Legalt system och Stabilt penningvärde. Förbättringen inom det sistnämnda området kan till stor del tillskrivas införandet av inflationsmål och en norm för prisstabilitet år 1993. Området Regleringar i EFW-indexet har förbättrats kraftigt under perioden 1995–2011 och Sverige rangordnas på tionde plats i denna dimension år 2011. Det är speciellt inom delområdet Arbetsmarknadsregleringar som förbättringar har skett. Av tradition ligger Sverige bra till på området Frihandel, även om Sveriges värde och rangordning har sjunkit något. Det femte området, som till stor del drar ned Sveriges totala placering, är Statens storlek. Trots det har en viss förbättring skett av indexvärdet i denna dimension, främst till följd av minskade statliga transfereringar och subventioner. Höga marginalsatser på arbetsinkomster i internationell jämförelse (56 respektive 67 procent när arbetsgivaravgifter inkluderas) bidrar till ett lågt värde för detta område.

Lågt inslag av konkurrenshämmande regleringar men offentligt företagsägande

Enligt OECD:s PMR-indikator har Sverige låga barriärer för entreprenörskap i jämförelse med övriga OECD-länder. När det gäller tjänstesektorerna (detaljhandel och professionella

tjänster) har Sverige minst regleringar av samtliga OECD-länder. Barriärerna för handel och direktinvesteringar är låga i Sverige liksom i flertalet OECD-länder. Under perioden 1998–2008 har utvecklingen för Sverige inneburit en liberalisering för 13 av totalt 18 produktmarknader eller dimensioner, och för 3 av dem är situationen oförändrad. I två fall, Omfattningen av offentligt ägda företag och Direkt kontroll över företag, har regleringarna blivit mer restriktiva sedan år 1998.

Omfattningen av offentligt ägda företag är hög jämfört med andra OECD-länder och den direkta kontrollen över företag är endast högre i Polen. Den tredje delindikatorn, Statlig inblandning i infrastrukturektorn, visar att regleringarna har blivit mindre restriktiva i Sverige under perioden, men att de fortfarande är relativt höga jämfört med flertalet OECD-länder. Bland dessa länder, liksom i Sverige, tenderar omfattningen av offentligt ägande att matchas med stark inblandning i nätverkssektorerna.

Strikt reglering av tillsvidareanställningar

Enligt OECD:s LMR-indikator var anställningsskyddet för temporärt anställda mycket strikt fram till år 1990, men reglerna för tidsbegränsade anställningar har sedan dess gradvis mjukats upp. Två reformer som har haft betydelse för denna utveckling är dels att bemanningsföretag blir tillåtna år 1993, dels att möjligheten till så kallad allmän visstidsanställning under maximalt 24 månader införs år 2007. Striktheten i anställningsskyddet för tillsvidareanställda är däremot i princip oförändrad under perioden. Denna utveckling har inneburit att Sverige har utvecklat en dualistisk arbetsmarknadsregim och är det land som uppvisar den största skillnaden mellan striktheten i arbetsmarknadsreglering för tillsvidareanställda och temporärt anställda av OECD-länderna.

Låga kostnader för att driva företag men legala institutioner kan stärkas

Sverige har enligt Världsbankens CDB-index legat bland de 20 högst rangordnade länderna i det sammanvägda indexet sedan år 2003, då detta började publiceras. I den senaste rapporten för år 2013 ligger Sverige på 13:e plats. Sverige förbättrade sin placering märkbart mellan åren 2010 och 2011. Placeringen förändrades då från plats 18 till plats 14 till följd av lägre krav på minsta aktiekapital i nya aktiebolag, förbättrade rutiner för registrering av ägande, stärkt skydd av investerare genom ökade krav på transparens och reglering av transaktioner mellan olika bolagsintressenter.

När måttet DTF (*Distance to frontier*) används framgår det att det framför allt är i dimensionen Investerarskydd som Sverige har minskat avståndet till ett topprankat land under perioden. Förbättringen i såväl denna dimension som i den övergripande rangordningen går direkt att spåra till den sistnämnda reformen ovan. Vissa förbättringar har även skett sedan år 2005 i delindexet för Finansiering genom återställandet av förmånsrättsreformen år 2009 som innebär ökat skydd för prioriterade fordringsägare, och i delindexet Kontrakt genom lagstiftningen som innebär bindande och kortare tidsgränser, vilket reducerar tiden för att lösa en affärsrättslig tvist.

Det finns emellertid en fortsatt förbättringspotential inom främst de tre nämnda dimensionerna samt inom områdena Avveckling (insolvens) och Skatteregelbördan. Samtliga av dessa områden, med undantag för skatter, klassificeras under rubriken Styrka på legala institutioner i CDB-indexet. För de delindex som faller under rubriken Regulatorisk komplexitet och kostnader (regelkrångel) är däremot DTF-indexet i samtliga fall mindre än 10 procentenheter, med undantag för skatteregelbördan.

För snabbväxande, innovativa onoterade företag torde dock vissa områden, som Investerar skydd för minoritetsägare, vara särskilt viktiga för att kunna attrahera externt riskkapital. Att starta ett företag innebär att axla risk. Insolvensförfarandet bestämmer konsekvenserna av ett misslyckande och blir därför en faktor som har betydelse för beslutet att starta företag och tillväxtambitionerna med detta (Falkenhall och Wennberg 2010). Frihet att ingå kontrakt tillhör de mest fundamentala institutionerna och det är därför viktigt att en tvist kring tolkningen av ett avtal kan lösas snabbt och till låg kostnad. Även dessa förhållanden pekar således på samma områden där DTF-indexet för Sverige är som störst enligt CDB-indexet.

5.3 Internationella index ett värdefullt underlag för prioriteringar

De kompositindex som har behandlats i denna rapport bedöms som de mest tillförlitliga och utvecklade måtten på graden av marknadsekonomi, kvaliteten på ett lands institutioner, förekomsten av ekonomiska regleringar och olika dimensioner av företagandets villkor. De bygger alla i stor utsträckning på faktabaserade och transparenta mått till skillnad från undersökningar som bygger på uppfattningar. Indexen utgör därför ett värdefullt underlag för att göra prioriteringar och avgränsa inriktningen på arbetet med tillväxtfrämjande reformer på nationell nivå. Att mäta framsteg i strukturreformer är avgörande för att kunna formulera policyrekommendationer (OECD 2010).

Genomgången av de olika indexen visar att Sverige har genomfört flera strukturreformer och ligger mycket bra till i de flesta avseenden. Av de internationella jämförelserna framgår det dock tydligt att Sveriges förbättringsområden främst är höga marginalsatser på arbete, offentligt ägande av företag, särskilt inom nätverkssektorerna, och strikt reglering av tillsvidare anställningar. När det gäller kostnaderna för att driva företag finns den största förbättringspotentialen inom områdena Investerar skydd, Kontrakt, Finansiering, Avveckling och Skatteregelbörda, där avståndet till ett topprankat land är cirka 20 procentenheter eller mer.

Däremot är den regulatoriska komplexiteten eller regelkrånglet förhållandevis litet i övriga fem dimensioner. En rekommendation för arbetet med regelförenkling är därför att fokus mer bör ligga på de områden där avståndet till ett topprankat land är som störst. Om förbättringar sker i de förstnämnda fem dimensionerna kan det samtidigt påverka det övergripande eller sammanvägda indexet mer, eftersom utrymmet för förbättringar är större. Det bör dock påpekas att det som eftersträvas är effektiva och ändamålsenliga regler och inte nödvändigtvis högst rangordning i index.

Det bör slutligen poängteras att vissa förbättringsområden är komplexa och att hänsyn måste tas till flera aspekter. Det är därför viktigt att studera i vilken kontext marknadsbaserade institutioner arbetar. Framgången av reformer påverkas av den historiska och kulturella miljön, förekomsten av kompletterande institutioner och i vilken ordning som de implementeras (De Haan m.fl. 2006). Som ett komplement till internationella jämförelser bör även nationella konsekvensutredningar av regelförändringar användas systematiskt. Det är särskilt viktigt med en noggrann samhällsekonomisk analys i de fall då de totala kostnaderna bedöms som betydande eller om det finns risk för negativa sidoeffekter. Regleringar av större betydelse bör dessutom utvärderas i efterhand för att kunna bedöma om målen uppnåddes, om reglerna alltför ofta är motiverade eller om omvärldsförändringar har gjort dem obsoleta eller föranleder modifieringar (Tillväxtanalys 2012a och b).

5.4 Förslag på vidare studier

OECD:s PMR-indikator uppdateras i början av år 2014 med den fjärde mätningen som avser år 2013. Det kan därför vara intressant att utifrån dessa nya och reviderade data analysera utvecklingen jämfört med år 2008. Ett annat område för vidare arbete kan vara kvantitativt inriktade studier på reviderad data från OECD. Det finns relativt få studier av detta slag och några gjordes i början av 2000-talet. De kan därför med fördel replikeras och baseras på nyare och rikare data. Ett annat område för fortsatt arbete kan vara fördjupningar inom förslagsvis områdena Investerarskydd och insolvensreglerna.

Referenser

- Acemoglu, D., Johnson, S. och Robinson, J. A. (2005). ”*Institutions as the Fundamental Cause of Long-run Growth*”, i Philippe, A och S Durlauf (red), *Handbook of Economic Growth*, Elsevier, Amsterdam.
- Arnold, J., Nicoletti, G. och Scarpetta, S. (2011). ”Regulation, Resource Allocation and Productivity Growth”, *EIB Papers*, 16, 90–115.
- Berggren, N. (2003). ”The Benefits of Economic Freedom: A Survey”, *The Independent Review*, 8, 193–211.
- Berggren, N. och Karlson, N. (red) (2005). *Äganderättens konsekvenser och grunder*, Ratio, Stockholm.
- Bergh, A. (2006). Explaining welfare state survival: The role of economic freedom and globalization. *Ratio Working Paper 101*.
- Braunerhjelm, P., Eklund, K. och Henrekson, M. (2012). *Ett ramverk för innovationspolitiken. Hur göra Sverige mer entreprenöriellt?* Samhällsförlaget, Stockholm.
- Cahuc, P. (2011). *Det svenska anställningsskyddet*. Bilaga 6 till Långtidsutredningen 2011.
- Conway, P. och Nicoletti, G. (2006). Product market regulation in the non-manufacturing sectors of OECD countries: Measurements and highlights. *OECD, ECO/WKP* (2006)58, No. 530.
- Cooter och Ulen (2012). *Law & Economics*. Addison-Wesley, Boston.
- De Haan, J., Lundström, S. och Sturm, J. E. (2006). Market Oriented Institutions and Policies and Economic Growth: A critical Survey. *Journal of Economic Surveys*, 20(2), 157-191.
- Erlandsen, E. och Lundsgaard, J. (2007). How regulatory reforms in Sweden have boosted productivity. *OECD, ECO/WKP* (2007)37, No.577.
- Falkenhall, B. och Johansson, D. (2013). Svenskt företagsklimat i internationell jämförelse – slutsatser och lärdomar. *Ekonomisk Debatt*, 41(6), 5-16.
- Falkenhall, B. och Wennberg, K. (2010). Företagare i insolvens och misslyckandets stigma. *Ekonomisk Debatt*, 38(2), 48-58.
- Fraser Institute (2013). *Economic Freedom of the World: 2013 Annual Report*.
- Furceri, D. och Mourougane, A. (2010). Structural Indicators: A Critical Review. *OECD Journal: Economic Studies - Volume 2010*.
- Gwartney, J. och Lawson, R. (2003). The concept and measurement of economic freedom. *European Journal of Political Economy*, 19, 405-430.
- Kalinova, B., Palerm, A. och Thomsen, S. (2010). OECD’s FDI Restrictiveness Index: 2010 Update”, *OECD Working Papers on International Investment*, No. 2010/3.
- Mokyr, J. (1990). *The Lever of Riches: Technological Creativity and Economic Progress*, Oxford University Press, Oxford.

- North, D. C. och Thomas, R. P. (1973). *The Rise of the Western World: A New Economic History*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Nicoletti, G. och Scarpetta, S. (2003). Regulation, Productivity, and Growth: OECD Evidence. *World Bank Policy Research Working Paper*, 2944.
- OECD (2013). OECD Product market regulation database, www.oecd.org/economy/pmr
- OECD (2013). OECD Employment database, www.oecd.org/employment/database
- Rodrik, D. Subramanian, A. och Trebbi, F. (2004). "Institutions Rule: The Primacy of Institutions over Geography and Integration in Economic Development", *Journal of Economic Growth*, 9, 131–165.
- Rosenberg, N. och Birdzell, L. E. (1986). *How the West Grew Rich: The Economic Transformation of the Industrial World*, Basic Books New York.
- Skedinger, P. (2010). *Employment Protection Legislation: Evolution, Effects, Winners and Losers*, Edward Elgar, Cheltenham.
- Skedinger, P. (2008). *En exkluderande arbetsmarknadsmodell? Den svenska arbetsmarknadens trösklar i ett globalt perspektiv*, Underlagsrapport nr 24 till Globaliseringsrådet.
- Shleifer, A. (1998). State versus private ownership. *Journal of Economic Perspectives*, 12(4), 133-150.
- Tillväxtanalys (2010). *Regelbördans ekonomiska effekter – en teoretisk och empirisk analys*. Tillväxtanalys, rapport 2010:14.
- Tillväxtanalys (2012a). *Regelbörda och växande företag – Sverige i internationell jämförelse*. Tillväxtanalys, rapport 2012:06.
- Tillväxtanalys (2012b). *Beräkningsstöd för konsekvensutredningar i samband med regelgivning*. Tillväxtanalys, rapport 2012:03.
- Tillväxtanalys (2013). *Innovationsklimatet i Sverige – Indikatorer till den nationella innovationsstrategin 2013*, WP/PM 2013:14.
- Världsbanken (2013). DoingBusiness 2014 Measuring for Impact.
- Världsbanken (2013b). DoingBusiness 2013 Smarter Regulations for Small and Medium-Size Enterprises. Economy Profile: Sweden.
- Världsbanken (2011). DoingBusiness 2012 Doing Business in a More Transparent World.
- Världsbanken (2010). DoingBusiness 2011 Making a Difference for Entrepreneurs.
- Venn, D. (2009). Legislation, Collective Bargaining and Enforcement: Updating the OECD Employment Protection Indicators. *OECD, SEM/WKP*, No. 89.
- Wölfl, A, I Wanner, O Röhn och G Nicoletti (2009). Ten years of product market reform in OECD Countries – insights from a revised PMR indicator. *OECD, ECO/WKP*, (2009)36, No. 695.

Tillväxtanalys, myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, är en gränsöverskridande organisation med 60 anställda. Huvudkontoret ligger i Östersund och vi har verksamhet i Stockholm, Brasilia, New Delhi, Peking, Tokyo och Washington D.C.

Tillväxtanalys ansvarar för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser och därigenom medverkar vi till:

- stärkt svensk konkurrenskraft och skapande av förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag
- utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft, hållbar tillväxt och hållbar regional utveckling

Utgångspunkten är att forma en politik där tillväxt och hållbar utveckling går hand i hand. Huvuduppdraget preciseras i instruktionen och i regleringsbrevet. Där framgår bland annat att myndigheten ska:

- arbeta med omvärldsbevakning och policyspaning och sprida kunskap om trender och tillväxtpolitik
- genomföra analyser och utvärderingar som bidrar till att riva tillväxthinder
- göra systemutvärderingar som underlättar prioritering och effektivisering av tillväxtpolitikens inriktning och utformning
- svara för produktion, utveckling och spridning av officiell statistik, fakta från databaser och tillgänglighetsanalyser

Om rapportserien:

Rapportserien är Tillväxtanalys huvudsakliga kanal för publikationer. I rapportserien ingår även myndighetens faktasammanställningar.

Övriga serier:

Statistikserien – löpande statistikproduktion.

Svar direkt – uppdrag som ska redovisas med kort varsel.

Working paper/PM – metodresonemang, delrapporter och underlagsrapporter är exempel på publikationer i serien.

Foto: Dileep Divakaran/mostphotos.com